Yeryüzü Şekilleri ile Beşerî Faaliyetler Arasındaki Etkileşim

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Gözlem ve saha çalışması:** Coğrafyanın laboratuvarı arazidir. Saha çalışması; hazırlık ve planlama (güzergâh, gezi planı, defter, harita, fotoğraf makinesi), sahada gözlem ve bilgi toplama, raporlama ve sunma (ürün dosyası) aşamalarından oluşur. Doğrudan gidilemeyen yerler için sanal saha çalışması yapılabilir. Saha çalışması ülkenin doğal zenginliklerinin tanınmasına ve korunmasına da katkı sağlar.
- **Yerleşme ve nüfus:** Verimli ovalar ve akarsu vadileri tarih boyunca yoğun nüfuslu yerleşmelere sahne olmuştur (Nil Vadisi, Büyük Menderes Ovası, Çukurova). Dağlık, yüksek ve soğuk alanlar ise seyrek nüfusludur.
- **Ulaşım:** Düzlükler kara ve demir yolu yapımını kolaylaştırır, maliyeti düşürür. Dağlık alanlarda tünel ve viyadük gibi pahalı mühendislik çözümleri gerekir. Kıyılar deniz yolu ulaşımına olanak sağlar.
- **Ekonomi ve kültür:** Ovalar tarım ve hayvancılığa; dağlık alanlar ormancılık, madencilik ve yaylacılığa; kıyılar balıkçılık, denizcilik ve turizme elverişlidir. Dağlık alanlarda daha yalıtılmış yaşayan topluluklar kendine özgü yemek, müzik, halk oyunu ve mimari geliştirebilir. Nevşehir'deki tüf platosunda kolay oyulan kayalar konut, depo ve yer altı şehirleri olarak kullanılmış; peribacaları bölgeyi turizm merkezi yapmıştır.
- **İki yönlü etkileşim:** Yeryüzü şekilleri kolaylık ve fırsat sunduğu gibi risk de doğurur (Nil'in taşkınları). İnsan da yeryüzünü değiştirir: barajlar akarsuların akışını ve vadileri değiştirir; tarım ve şehirleşme bitki örtüsünü azaltıp erozyonu artırabilir. Bir yerin durumu **GZFT** (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar, tehditler) analiziyle değerlendirilebilir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Tabloya göre iki ilçenin nüfus yoğunluğunu (kişi/km²) hesaplayınız.

İlçe	Nüfus (kişi)	Yüzölçümü (km²)	Başlıca faaliyet
Ova ilçesi	180.000	900	Sulu tarım, sanayi
Dağ ilçesi	24.000	1.200	Hayvancılık, ormancılık

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Coğrafyanın laboratuvarı arazidir.
( ) Düz alanlarda yol yapım maliyeti dağlık alanlara göre genellikle daha yüksektir.
( ) Verimli ovalar tarih boyunca yoğun nüfuslu yerleşmelere sahne olmuştur.
( ) İnsanlar yeryüzü şekillerini hiçbir şekilde değiştiremez.

3 Aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi **dağlık alanlarda** daha elverişlidir?

A) Geniş alanlı sulu tarım
B) Deniz ticareti
C) Plaj turizmi
D) Ormancılık ve madencilik
E) Büyük havalimanı işletmeciliği

4 Saha çalışmasının **hazırlık ve planlama** aşamasında aşağıdakilerden hangisi yapılır?

A) Gezi güzergâhının belirlenmesi
B) Ürün dosyasının arkadaşlarla paylaşılması
C) Toplanan verilerin çözümlenmesi
D) Rapor yazılması
E) Gelecekle ilgili öngörülerde bulunulması

5 Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

a) Dağlık alanlarda derin vadileri geçmek için yapılan yüksek köprülere ..... denir.
b) Doğrudan gidilemeyen yerlerin dijital görüntüler ve haritalarla incelenmesine ..... saha çalışması denir.
c) Güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlerin incelendiği analize ..... analizi denir.

6 Nevşehir'de peribacalarının oyularak konut ve depo olarak kullanılması aşağıdakilerden hangisine örnektir?

A) Levha hareketlerinin durmasına
B) Buzulların yerleşmeyi engellemesine
C) Kıyı akıntılarının etkisine
D) Yeryüzü şekillerinin yerleşmeyi ve yaşam biçimini etkilemesine
E) Rüzgârın kumul oluşturmasına

7 Kıyı bölgelerinde aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisinin gelişmesi **en az** beklenir?

A) Balıkçılık B) Yaylacılık C) Denizcilik D) Turizm E) Liman ticareti

8 Nil Vadisi'nin yoğun nüfuslu olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yüksek dağlarla çevrili olması
B) Buzullarla kaplı olması
C) Geniş düzlükleri ve verimli alüvyal toprakları
D) Hiç taşkın yaşanmaması
E) Çok soğuk iklimi

9 Aşağıdakilerden hangisi insan faaliyetlerinin yeryüzü şekillerini değiştirmesine örnektir?

A) Kıyıda dalgaların falez oluşturması
B) Baraj yapımıyla bir vadinin göl altında kalması
C) Rüzgârın mantar kaya oluşturması
D) Buzulun sirk oluşturması
E) Akarsuyun delta oluşturması

10 Dağlık bölgelerdeki bazı toplulukların kendine özgü kültürel özellikler geliştirmesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ulaşım güçlüğü nedeniyle diğer topluluklarla daha az iletişim kurmaları
B) Nüfuslarının çok kalabalık olması
C) Büyük limanlara yakın olmaları
D) Ovalarda yaşamaları
E) Sanayinin çok gelişmiş olması

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 1. sorudaki verilere göre ova ilçesinin nüfus yoğunluğu dağ ilçesininkinin kaç katıdır?

A) 2 B) 5 C) 10 D) 7,5 E) 20

12 Dağlık bir güzergâhta 42 km olan eski yolun yerine tünelle 27 km'lik yeni bir yol yapılmıştır. Yol kaç km ve yaklaşık yüzde kaç kısalmıştır? Saatte 60 km hızla giden bir araç kaç dakika kazanır?

13 Yükselti kesitinde K, L ve M noktalarıyla ilgili
I. K çevresi kıyı ovası olup tarım ve yerleşme için elverişlidir.
II. L çevresinde yol yapım maliyeti K'ye göre daha fazladır.
III. M çevresi plato olup hayvancılık için uygun olabilir.
yargılarından hangileri doğrudur?

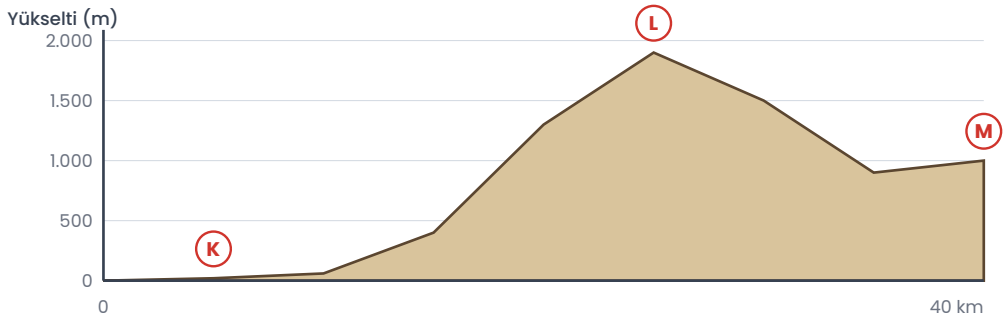

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

14 Saha çalışmasında bir vadinin yamacındaki taraçaları fotoğraflayıp not alan öğrenci, çalışmanın hangi aşamasındadır?

A) Hazırlık ve planlama
B) Raporlama ve sunma
C) Güzergâh belirleme
D) Sahada gözlem ve bilgi toplama
E) Eşya hazırlama

15 Bir ilçenin GZFT analizinde "verimli alüvyal ova" ve "akarsu taşkınları" ifadeleri sırasıyla hangi başlıklara yazılmalıdır?

A) Güçlü yön – tehdit
B) Zayıf yön – fırsat
C) Tehdit – güçlü yön
D) Fırsat – zayıf yön
E) Güçlü yön – fırsat

16 Çukurova ve Büyük Menderes Ovası'nın ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Buzul vadileri olmaları
B) Karstik polye olmaları
C) Verimli alüvyal topraklara sahip, tarımın ve yerleşmenin yoğun olduğu ovalar olmaları
D) Nüfusun çok seyrek olması
E) Volkanik platolar olmaları

17 Dağlık alanlarda demir yolu yapımının zor olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dağlık alanlarda hiç yerleşme olmaması
B) Trenlerin ancak düşük eğimlerde gidebilmesi nedeniyle tünel ve viyadük gerekmesi
C) Rayların soğukta erimesi
D) Dağlarda yağışın hiç olmaması
E) Demir yolunun yalnızca kıyılarda yapılabilmesi

18 Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Ova – tarım
B) Kıyı – turizm
C) Dağlık alan – ormancılık
D) Plato – hayvancılık
E) Buzul vadisi – yoğun sanayi

19 Kaçkar Dağları'ndaki yayla yerleşmelerinin yalnızca yaz aylarında kullanılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yükselti nedeniyle kışların çok soğuk ve karlı geçmesi
B) Yaz aylarında deniz turizmi yapılması
C) Kışın ovalarda kar yağmaması
D) Yaylaların deniz kıyısında olması
E) Yaylalarda hiç otlak bulunmaması

20 Bir akarsu üzerine yapılan barajın aşağı havzadaki beşerî faaliyetlere **olumlu** etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deltaya daha çok alüvyon gelmesi
B) Balık göçlerinin kolaylaşması
C) Vadideki köylerin su altında kalması
D) Kıyıların hızla ilerlemesi
E) Taşkın riskinin azalması ve sulu tarımın yaygınlaşması

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Kartlarda iki yerleşmenin yeryüzü şekilleri verilmiştir. Hangisinde ulaşım ve sanayi yatırımlarının daha kolay gelişeceğini gerekçesiyle yazınız.

Yerleşme A	Yerleşme B
Geniş bir delta ovasında, denize ve ana kara yoluna yakın; arazi düz, toprak verimli.	Dar ve derin bir vadide, dik yamaçlar arasında; en yakın ana yol 70 km uzakta.

22 Bir ovada tarım alanlarının hızla konut ve sanayi alanlarına dönüşmesinin **uzun vadeli** olası sonucu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ovanın yükselerek plato olması
B) Toprak veriminin artması
C) Taşkınların tamamen ortadan kalkması
D) Verimli tarım topraklarının geri dönüşsüz kaybedilmesi
E) Yağışın artması

23 Nevşehir'deki tüf platosu için
I. Kolay işlenen kayalar yer altı şehirlerinin yapılmasını kolaylaştırmıştır.
II. Peribacaları turizm gelirini artırmıştır.
III. Kolay aşınan arazi, yapıların korunmasını zorlaştırabilir.
yargılarından hangileri yeryüzü şekli-beşerî faaliyet etkileşimini doğru yansıtır?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 Türkiye'de nüfusun kıyılarda ve ovalarda yoğunlaşıp yüksek dağlık alanlarda seyrekleşmesi en iyi hangi ifadeyle açıklanır?

A) Nüfus dağılışını yalnızca tarihî olaylar belirler.
B) Yükselti nüfusu hiç etkilemez.
C) Yeryüzü şekilleri iklim, tarım ve ulaşım olanaklarını belirleyerek nüfusun dağılışını etkiler.
D) Dağlık alanlar tarıma en elverişli yerlerdir.
E) Kıyılarda ulaşım olanakları azdır.

25 Saha çalışması sonucunda "Bu vadideki taraçalar ileride akarsuyun yeniden gömülmesiyle daha da belirginleşebilir." diyen öğrenci hangi değerlendirme ölçütünü karşılamıştır?

A) Gezi güzergâhını belirleme
B) Gerekli eşyaları hazırlama
C) Gelecekteki olası değişimlerle ilgili öngörüde bulunma
D) Taslak gezi planı hazırlama
E) Ürün dosyasını paylaşma

26 Dağlık bir kıyıda, dar kıyı şeridinde kurulan bir kentin büyürken karşılaşacağı en önemli sınırlılık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Deniz ulaşımının olmaması
B) Yağışın hiç olmaması
C) Turizm potansiyelinin olmaması
D) Yapılaşmaya uygun düz alanın az olması
E) Balıkçılığın yapılamaması

27 Yaşadığınız ya da tanıdığınız bir yerin yeryüzü şekillerini düşünerek GZFT analizinde "güçlü yön" ve "tehdit" başlıklarına birer madde yazınız.

28 Ulaşım yollarının Türkiye'de genellikle akarsu vadilerini izlemesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vadilerde yağışın hiç olmaması
B) Vadilerin dağlık arazide eğimi az, doğal geçit sağlayan güzergâhlar olması
C) Vadilerin en yüksek yerler olması
D) Vadilerde yerleşme bulunmaması
E) Akarsuların yolları taşıması

29 Nil Nehri'nin taşkınlarının vadideki halk için hem risk hem kaynak olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Taşkınların yalnızca çölde görülmesi
B) Taşkın sularının hem yıkıma yol açması hem de verimli alüvyon bırakması
C) Taşkınların hiç tahmin edilememesi
D) Taşkınların yalnızca kışın olması
E) Taşkınların tuz biriktirmesi

30 Hangi durum, insan faaliyetinin yeryüzü şekillerini dolaylı olarak değiştirmesine örnektir?

A) Bir volkanın patlaması
B) Buzulun geri çekilmesi
C) Depremle fay oluşması
D) Rüzgârın kumul taşıması
E) Orman tahribatı sonrası erozyonun artmasıyla yamaçlarda yarıntıların oluşması

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**